

Viyola çalgısında farklı akortlama sistemi olarak Scordatura'nın incelenmesi

Cansu Yılmaz

Dr. Öğretim Üyesi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Devlet Konservatuvarı, Müzik Bölümü, Çanakkale, Türkiye. Email: cansu.yilmaz@comu.edu.tr ORCID: 0000-0003-3747-6718

DOI 10.12975/rastmd.20231142 Submitted September 7, 2023 Accepted December 25, 2023

Öz

Akort sistemi, çalgı formlarının gelişiminin nihai noktaya ulaşmasına kadar ki sürede, çalışta rahatlıklar sağlamak ve eserlerin tonuna uyumlu şekilde icra gerçekleştirmek amacıyla sürekli olarak değişiklik göstermiştir. Bu evrim süreci, *scordatura*'nın ortaya çıkmasında da dolaylı bir etkiye neden olmuştur. *Scordatura* kullanımının viyola çalgısı özelinde ele alınması, bu alandaki araştırmaların gelişimine katkı sunacaktır. Araştırma, *scordatura* yazılmış viyola eserleri hakkında detaylı bir inceleme ile alana katkı sağlaması hedefiyle oluşturulmuştur. Viyola çalgısı özelinde *scordatura* eserleri tek bir kaynak altında ele alması literatür için büyük önem taşımaktadır. Araştırmada, viyola için *scordatura* yazılan bir eserin hangi akortlama ile ne şekilde icra edileceği, incelemek için seçilmiş eserlerin hangi nedenler dâhilinde *scordatura* olarak yazıldığı problemlerine cevap aranmıştır. Araştırmanın modeli nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizidir. Bu kapsamda *scordatura* yazılan viyola notalarına erişim sağlanmıştır. Nota edisyonları, viyolada *scordatura* akort sağlanarak kontrol edilmiştir. Viyola için *scordatura* yazılmış tüm eserler araştırılmış, notaları bulunamayan eserler de dâhil erişilen tüm besteler *scordatura* bilgileri dâhil edilerek liste halinde sunulmuştur. Seçilen *scordatura* eserler üzerinde detaylı inceleme yapılmıştır. Eserdeki *scordatura* çeşidi, icracı açısından olumlu ve olumsuz etkileri nota karşılaştırmaları yapılarak analiz edilmiştir. *Scordatura* kullanımının entonasyona, tel geçişlerine ve parmak numaralarına etkileri viyola ile çalınarak çözümlenmiştir. Viyolada *scordatura* olarak yazılmış bir eserin, entonasyona olumsuz etkileri olduğu, parmak numarası ve tel geçişleri kapsamında ise icracıya oldukça yardım eden bir kullanım olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. İcracılara, *scordatura* bir eseri çalışmaya başlamadan önce detaylı bilgi edinmeleri, iyi bir edisyondan icra gerçekleştirmeleri, yavaş ve ses kontrolü yaparak çalışmalarını önerilmektedir. İlerideki araştırmalarda, yaylı çalgılar için yazılan *scordatura* eserlerin sayısal olarak verileri analiz edilerek karşılaştırılabilir.

Anahtar Kelimeler

akort sistemi, scordatura, transkripsiyon, viyola, viyola repertuarı

Giriş

Yaylı çalgıların akort sisteminin günümüz standardına ulaşması, "ideal" arayışı sebebiyle yaklaşık iki yüzyıllık bir sürede gerçekleşmiştir. Bu süreç, yaylı çalgıların biçimsel formlarının nihai bir sonuca ulaşmamış olması nedeniyle akort sistemlerinin dönemlerde yer alan çalgı formlarına göre değişiklik göstermesi ve eserlerin tonalitesini karşılayabilecek seslerin elde edilebilmesi perspektifinde bir gelişimi kapsamaktadır. Yaylı çalgıların form olarak sadeleşmesi ile akort sisteminin belirli bir standarda erişmesi paralel olarak gelişen süreçler olarak değerlendirilebilir. Akordun belirli bir sistem dâhilinde yapılmaya başlanması, teknik bazı zorlukları beraberinde getirmiştir.

Özellikle yaylı çalgılardaki akordun, yazılan eseri rahatlıkla çalabilmeye uygun olmaması gibi problemler ortaya çıkmıştır. Bu durum eserlerin icracı için kolaylıklar sağlayabileceği bir akort ile çalınmasına yönelik çalışmaların var olmasına sebep olmuştur. Bu çerçevede *scordatura*¹ olarak yazılan eserler, çalışta birçok açıdan kolaylık sağlamak için akort değişikliği avantajı sunmaktadır. Aynı zamanda çalınan nota ile duyulan nota arasındaki farklılıklar, entonasyon zorlukları, parmak numaralarının farklılaşması gibi sebeplerle icracılar için karmaşık bir durum oluşturmaktadır.

¹ Scordatura, çalgının besteci tarafından belirtilen şekilde normalden farklı akort edilmesidir (Matsutani, 2023).

Scordatura terim olarak çoğunlukla udlarda, gitarlarda, viyollerde ve keman ailesinde kullanılmıştır. Diğer bir deyişle, *scordatura*'nın tarihsel kullanımı yaylı ve telli çalgılara dayanmaktadır (Hu, 2019). Bu kullanım, akortlama sisteminin gelişim sürecinde karşılaşılan “eserlere göre akort değişikliği” ile büyük benzerlik göstermektedir. *Scordatura* kavramının ilk olarak 16. yüzyılın sonlarında *lavta* ve *viola da gamba* çalgısı için kullanıldığı bilinmektedir. En çok keman repertuarında rastlanan *scordatura* yazımının bilinen ilk örneği, İtalyan keman virtüözü ve besteci Biagio Marini'nin (1594-1663) keman ve *basso continuo* için bestelemiş olduğu Op.8 sonatıdır. H.I.F.Biber (1644-1704), A.Vivaldi (1678-1741), G.Tartini (1692-1770) gibi kemancı ve aynı zamanda besteci olan isimler keman eserlerinde *scordatura* yazımını tercih etmişlerdir. Bu eser örnekleri, *scordatura*'nın, özellikle 17. ve 18. yüzyıllarda 16. yüzyıla göre daha yaygın kullanıldığına işaret etmektedir. Özellikle H.I.F.Biber'in *Mystery (Rosary) Sonatları*, keman repertuarında ve literatüründe büyük bir yere sahiptir. “Biber'in bu onbeş *Partita*'dan oluşan derlemesi aynı zamanda 17. Yüzyıl içerisinde *scordatura* tekniğinin en geniş çapta kullanıldığı yapıt olma özelliği taşır” (Coşgun, 2017:48). Stevens (1976)'a göre, Alman besteci ve kemancı Johann Jakob Walther (1650-1717), Biber gibi, *scordatura* kullanımından geniş ölçüde faydalanmış, bu sayede eserlerinde şaşırtıcı türde efektlere yer vermiştir. Almanya'da kısmen Almanların çok sesli keman müziğine olan ilgileri nedeniyle kemanda *scordatura* kullanımı oldukça popülerdi. *Scordatura*, kemanda çok sesli akorları içeren pasajlar için büyük kolaylık sunuyordu (Kurt, 1977:1). Walther'in çağdaşlarından sayılan Alman besteci Daniel Eberlin (1647-1715), kemanın standarttan farklı akortlamanın 2000 olası yolu olduğunu hesaplamış ancak doküman olarak günümüze ulaşmamıştır (s.222).

Birçok besteci *scordatura*'yı, yeni bir renk elde etmek, rezonansı arttırmak, sesi parlaklaştırmak, teknik pasajların kolay

çalışabilmesini sağlamak, telgeçişlerinin daha rahat yapılabilmesini mümkün hale getirmek ve armonik çeşitlilik için tercih etmiştir (Stowel, 2023:73). J.S.Bach (1685-1750), W.A.Mozart (1756-1791), Carl Stamitz (1745-1801) gibi ünlü besteciler de bu sebeplerle *scordatura* eserler bestelemişlerdir. Viyola için *scordatura* eserleri de bulunmaktadır. Keman repertuarına göre oldukça az sayıda *scordatura* esere sahip olan viyola repertuarı için bu bestecilerin eserlerinin önemi oldukça büyüktür.

Ondokuzuncu yüzyılda, *scordatura* tekniğinde sadeleşme ve standartlaşma eğilimi gözlenmiştir. *Scordatura*'nın bu dönemdeki kullanımı bu çerçevede değişiklikler göstermiş ve akortlamada bir standart belirlenmiştir. J.A.Amon (1763-1825), N.Paganini (1782-1840), R.Schumann (1810-1856), C.Saint Seans (1835-1921), G.Mahler (1860-1911), R. Strauss (1864-1949) ve I.Stravinsky (1882-1971), gibi besteciler *scordatura* eserler yazmışlardır. J.A.Amon'un ve R.Strauss'un viyola için *scordatura* yazılmış eserleri de bulunmaktadır. Yirmibirinci yüzyılda da kullanılan bu teknik, armonik ve teknik kolaylıklar sağladığı için günümüzde de tercih edilmektedir.

Bu çalışmada, akort sisteminin tarihsel gelişim sürecine değinilerek *scordatura* ile ilgili bilgilere yer verilecektir. Ayrıca, viyola için *scordatura* olarak yazılmış veya *scordatura* olarak çalınan J.S.Bach-Viyolonsel Sütleri (viyola transkripsiyonu) No:5, W.A.Mozart- Keman ve viyola için Senfoni Konçertant, C.Stamitz- Viyola Sonatı, J.A.Amon- 1. ve 2.Viyola Konçertoları ve R.Strauss- Don Quixote Senfonik Şiiri'nde yer alan viyola *scordatura* örnekleri incelenerek icracılara ve araştırmacılara yönelik öneriler sunulacaktır.

Akortlama Sisteminin Yaylı Çalgılar Ailesindeki Tarihsel Gelişimi Süreci

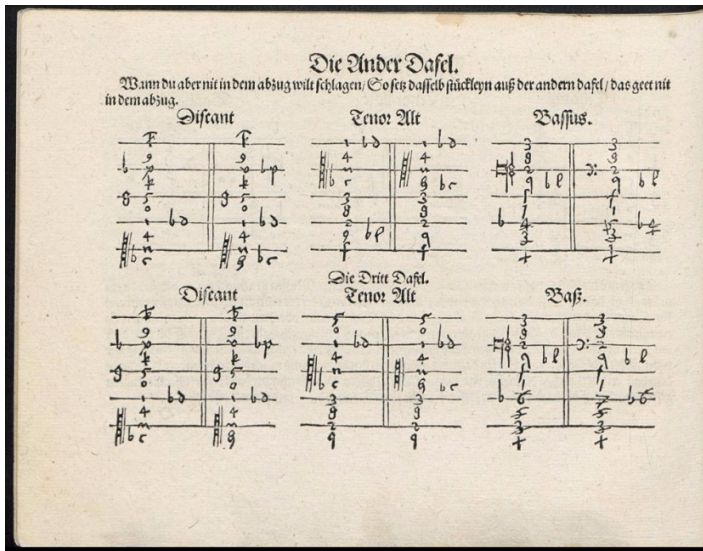
Yaylı çalgılar ailesinin günümüze kadar ki gelişim süreci, yaklaşık yarım asırlık bir süreyi kapsamaktadır. 1500'lü yıllarda ortaya çıkan viyola ailesi, bugün kullanılan yaylı çalgılar ailesinin atalarını oluşturmaktadır. Viyol ailesi çalgıları belirli bir diziye/moda göre akortlanırdı. Akordun hangi dizi üzerinde yapılacağı, çalgının hangi tonu temsil etmesi gerektiği çerçevesinde belirlenirdi. Bu diziler belirli aralıklarla oluşturulduğu için, kendi içerisinde bazı kalıpları içermekteydi. "Ayrıca, günümüzde kullanılan yaylı çalgılar ailesinde olduğu gibi parmak numaraları yarım aralıklarla ayarlanmış bir sisteme göre çalınır (Kır,2022)".

Pisagor (Pythagoras, M.Ö. 530-450), müziği matematiksel olarak ele almıştır. Geliştirdiği akort sistemi, saf beşli aralıklar üzerine kurulmuş bir sistemdir (Reiter, 2020:100). Sisteme göre, beşli aralıklarla ilerleme sağlandığında başlangıç sesine (oktavına) tekrar ulaşılabilmesi, sonuca ulaşamayan bir çembere benzetilmektedir (Benson,2008).

(...) Rönesans dönemine kadar sorunsuz işleyen sistemin bu dönemden itibaren giderek karmaşıklaşan çoksesliliğin gereksinimlerini karşılayacak kadar

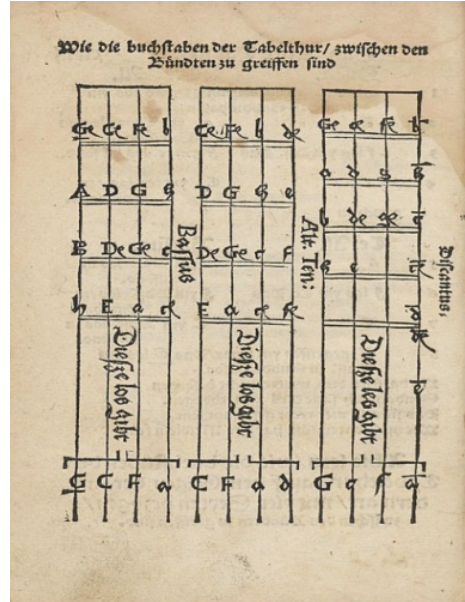
incelikli olmadığı da fark edilecektir. Seslerin birlikte tınlaması tek sesli müziklerden farklı bir estetik yaklaşımı doğurmuş, Pisagor dizisinin iyi ve kötü tınılara, uyumlu ve uyumsuz aralıklara yol açtığı görülmüştür (Şenel, 2021:355).

Morrow (1974)'un araştırmasında, bilinen en eski akort sistemine dair el yazmalarını içeren yazılı kaynak, 16. yüzyılın ilk yarısına aittir. Kaynağın tamamı Almandır ve *Musica Teusch* (1532) ve *Musica und Tabulatur* (1546) adında iki kitaptan oluşmaktadır. Bunlardan bir tanesi Münih Üniversitesi Kütüphanesi'nde yer almaktadır. Bu kitabın ilk bölümü matematik ile ilgilidir. Diğer bölümleri ise 1523-1524 yılları arasında var olan viyol ailesi koleksiyonundan oluşmaktadır. Kitapta aynı zamanda notasyon ve *tablature* için kurallar, viyol ve lavta akortlama sistemine ait diyagramlar, lut için yazılmış 5 parça bulunmaktadır. Her iki kitabın yazarı Alman lut icracısı Hans Gerle'dir (1500-1570). Gerle, viyol ailesi akortlama sistemini Figür 1'de yer verilen *tablature*'de ele almıştır. Lavta ve viyoller için yazılmış *tablature*'ler, tam olarak hangi telde ve notada durulacağını da içeren bir yazım şeklidir (s.160).

Figür 1. Hans Gerle'ye ait orijinal el yazması viyol akortlama sistemine ait tablature örneği (web 1)

El yazmasında yer alan bu akortlama sisteminde harfler notalar ile ilişkilendirilmiş ve 12 adet grafik şekilde sunulmuştur. Bu bağlamda, discantus (soloyu seslendiren çalgı), tenor (solo partiyi çiftleyen çalgı), altus (daha pes partiyi seslendiren çalgı) ve basus (en pes partiyi seslendiren çalgı) şeklinde ifade etmiş olduğu akortlama sistemi, sesler bazında değişiklik gösterdiği gibi, 1 adet üçlü, 3 adet dördü aralıktan oluşmaktadır (Kır, 2022:5). Aslında bahsedilen aralıklar oluşturulmuş bir diziyimodu ifade etmektedir. Daha açık ifade etmek gerekirse, teller arasında yer alan üçlü akortlar, çalınacak eserin tonuna göre Majör ya da minör tonda akortlanmaktaydı. Eserden esere değişiklik gösteren bir akortlama sisteminin olması *scordatura*'nın tarihsel sürecini besleyici niteliktedir.

Figür 2. Magrin Agricola- *Musica instrumentalis deudsch* isimli kitabında yer alan viyol ailesi akortlama sistemi örneği (web 2)

Rönesans dönemi Alman bestecisi ve müzik teorisyeni Magrin Agricola (1486-1556), viyol ailesinin akort sistemini ele alan *Musica instrumentalis deudsch* (Almanca Müzik Enstrümanları) adlı kitabında Figür 2'de sunulmuş olan bir örneğe yer vermiştir. "Hem lut, hem de viyoller aynı göreceli akordu kullandığı için tek bir *tablature* sistemi her iki çalgı ailesine de hizmet etmektedir ve bunun sadece lut *tablature*'ü olarak değerlendirilmesi dikkate değer olabilir (Morrow,1974:163)". Adı geçen her iki Alman teorisyen de, viyol ailesinde yer alan yaylı çalgıların atası sayılan çalgıların akortlama sistemine örnekler sunmuştur. Bu iki örnek arasında, akortlama sistemindeki aralıkları net bir kural dahilinde değil, genellikle tel sayısına göre, bir ya da bazen iki adet üçlü aralık, üç adet dördü aralık sistemiyle oluşan bir dizi bazında gerçekleştirilmiş olduğu sonucuna varılmaktadır. Onyedinci yüzyıla kadar ki süreçte yaylı çalgılar ailesinin günümüz formuna ulaşmaları ve sistemdeki standartlaşma eğilimleri, akortlamayı belli kurallar içerisinde gerçekleştirmeye yöneltmiştir. Çalgıların ses bazındaki akortları değişiklik göstermiştir. Aralık bazındaki akortlar üçlü ve dördü aralıkları aşmamış olsa da bazı çalgıların akortlarında standartlaşma görülmüştür.

Scordatura'nın ilk örneklerinin, 16. yüzyılın sonlarında lut ve viyola da gamba çalgısında görüldüğü düşünülmektedir. Byrd (2009) araştırmasında *scordatura*'nın lut çalgısında ve erken dönem gitar yapıtlarında yaygın bir şekilde kullanıldığını, aynı zamanda geleneksel İskoçya ve Güney Amerika fiddle² müziğinde de karşılaştığını aktarmıştır (s.46). *Scordatura*'nın bir eser içerisinde terim olarak ilk kullanımı, 17. yüzyılda, Biagio Marini (1597-1665) tarafından keman ve sürekli bas için bestelenmiş eserde karşımıza çıkmaktadır. Yedi ölçülük sus süresinde "mi" teli "do"ya akortlanmaktadır. Bu akortlama, hızlı çalınan onaltılık değerdeki üçlü aralıklardan oluşan notaların parmakların yerleşimi açısından icra kolaylığı sağlamak amacıyla yapılmıştır (Tarvin, 1976:4-5). Russell (1938)'e göre ise; kemancılar *scordatura*'yı lavta ve viyol çalanlardan miras almışlardır. Lavta ve viyola ailesi çalgılarının çoğunun altı teli vardır. Bunlar genellikle ortada bir üçlü aralık olacak şekilde dördü aralıklarla akort edilirdi. Üçlü aralığın bestenin tonuna göre değiştirilirdi.

² "Viyolanın atası olarak bilinen altı telli ortaçağ çalgısı (Say,2005:197)".

Lavta eserlerinde genellikle bestenin başında *scordatura* belirtilirdi. Bu tür lavta müziğinin bazı örnekleri Fransız lut icracısı Antoine

Francisque'in *Trevor d'Orphee* (1600) adlı eserinde bulunabilir (s.85).

Figür 3. Marini, Keman ve Sürekli Bas için Sonat Op.8 (Tarvin,1976:5)

Standart akortlama sistemi, dönem gereklilikleri, çalış kolaylıkları, eserlerin tonuna uygunluk ve sesin titreşimine yönelik gelişimleri karşılayabilecek bir arayışla 18. yüzyılda kullanılmaya başlamıştır. Bu sistem, her çalgı, her ton-tonalite ve her anahtar için uygun bir sistem olarak geliştirilmiştir. Kır (2022)'a göre, 18. yy, çalgıların akort sistemlerinin ve çalgıların ölçülerinin son şeklini aldığı zamanı kapsamaktadır (s.18).

Scordatura Sorunsalı

Filmer (2011)'in araştırmasına göre, özellikle 19. yüzyıl bestecileri, *scordatura*'nın pozitif etkilerinden çok negatif etkilerinin olduğuna inanıyorlardı. Telin akort değişiminden olumsuz etkilenmesi, entonasyon sorunları, elde edilmesi istenen ses rengi sorunları (özellikle eser icrası sırasında akort değişimi yapıldığı takdirde), yay hızının ve yay basıncının telin akortlamasındaki değişiklik nedeniyle olumsuz etkilenmesi gibi bazı düşünceler vardı (s.21).

Scordatura yazımı günümüzde besteciler ve icracılar tarafından sık tercih edilmemektedir. Yaylı çalgılar için olumsuz olarak değerlendirilebilecek bazı özellikleri şu şekilde sıralanabilir:

- Telleri başka şekilde akortlamak gibi basit bir tanımı olsa da, normalde duyulan sesin yerine başka bir sesin işitilmesi, kafa karışıklığına sebep olabilmektedir. Akortlamanın farklı olması nedeniyle tuşe üzerinde parmak basılan yerin farklı

olması durumu söz konusudur. Bu durum alışlagelmiş çalma tekniklerinden farklı olması nedeniyle icracıların zorlanmasına neden olmaktadır.

- *Scordatura*'da nota ve yay simetrisi, zor elde edilen bir durum olmuştur. Besteciler ve icracılar için farklı bir değerlendirmeye sahip olabilecek önemli bir ayrıntıdır. Besteci için tını, ton, ritim, müzikal ve armonik özellikler ön plandayken, icracılar için notasyondaki ritim kalıplarının ya da armonik tınıların aynı ya da farklı arşelerde denk gelebilmesi daha önemli olmaktadır. Bu durum *scordatura* yazılmış eserlerde oldukça sık karşılaşılan olumsuz bir durum olmuştur.

- Tellerin akort değişikliği nedeniyle enstrüman üzerindeki gerilim artar. Bahsedilen gerilim tellerin daha yukarıdaki bir sese akortlanmasında meydana gelse de, aşağıdaki bir notaya akortlamada da köprünün olumsuz etkilenmesi söz konusu olabilmektedir. Bu durum icracılar için sorun oluşturabilmektedir. Telleri farklı akortlama, telin kullanım ömrünü azaltabilmekte, aynı zamanda sık kullanımı durumunda enstrümanın gövdesine de zarar verebilmektedir.

- Her ne kadar en iyi performansın sağlanması için tercih edilen bir akortlama sistemi olsa da, *scordatura*, entonasyon açısından oldukça zordur.

Akorların tınlanması için kullanılan aralıklar, akortlamanın değişmesinden dolayı farklılık gösterir. Bu da alışıl gelmiş entonasyon üzerinde farklı bir çalışma gerektirmektedir.

Günümüzde *scordatura* olarak bestelenmiş eserler, viyola icracıları tarafından da sık tercih edilmemektedir. Bunun nedeni, *scordatura* şeklinde yazılmış bir eserin ne şekilde çalışılması/çalınması gerektiği hakkında gerekli bilgilerin kolay ulaşılır olmaması, akortlamanın çalgı üzerindeki olumsuz etkileri, net olmayan yazım şekilleri, ses ve görüntülü kayıtlar arasındaki farklılıklardır denilebilir. Olumsuz olarak değerlendirilebilecek bu maddeler nedeniyle, günümüzde, besteciler de *scordatura* eserlerin yazımına karşı mesafeli olmaktadır.

Araştırmanın Önemi

Viyola algısı için yazılmış *scordatura* eserler, diğer yaylı çalgılarla kıyaslandığında oldukça az sayıdadır. Literatür taraması sonucunda, viyola algısındaki *scordatura* yazımı ve kullanım şekilleri hakkında yeterli kaynağa erişim sağlanamamıştır. Bu sebeple, tercih edilecek konunun, literatürdeki eksiği gidermesi amaçlanmış, araştırma bu perspektifte gerçekleştirilmiştir. Akort sisteminin nasıl bir tarihsel süreçten geçtiği, bu sürecin *scordatura*'nın tarihi ile ne gibi benzerlikler gösterdiği üzerine yapılan araştırmanın viyola için *scordatura* yazılmış eserler özelinde sunulması alana önemli bir katkı sağlayacaktır. Notadaki yazım ve alış arasındaki bağlantıların çözüme ulaştırılması ve karmaşık olarak nitelendirilebilecek notaların detaylı ele alınarak açıklayıcı bir kaynak olarak sunulması, icracılara ve araştırmacılara fayda sağlayacak bir materyal olacaktır.

Araştırma Problemi

Bestecilerin yaylı çalgılardaki akort hedefleri, eserin tonuna uygun tınlara erişebilmek, çalgının kapasitesinde ses elde etmek ve icracının rahat alabilmesini sağlamak olmuştur. *Scordatura* yazımının

tercih edilmesinin nedeni de paralel şekilde; teknik ve müzikal olarak olumlu sonuçlar elde etmektir. Viyola özelinde, yaylı algılar repertuvarında yer alan *scordatura* olarak yazılmış eserleri, orijinalinde yazılı olduğu gibi icra etmek sık tercih edilmemektedir. Bunun nedeni, farklı akortlama sistemi, nota erişiminin kısıtlı olması, yazılan ton ile duyulan ton arasındaki farklılık ve ulaşılabilir kaynak sınırlılığıdır. Bu alışma, *scordatura* yazılmış viyola eserleri hangi akortlama ile ne şekilde icra edilecektir sorusuna yanıt aramaktadır. Aynı zamanda, seçilmiş eserlerin *scordatura* olarak yazılmasındaki nedenlerin ne olduğu sorusu da cevaplanacaktır. Bu ereve de, viyola icracıları için, *scordatura* eserleri çalışmadan önce başvurabilecekleri bir kılavuz olacaktır.

Araştırma problemi;

- Viyola çalgısında *scordatura*'nın eserler üzerindeki kullanımını nasıldır?

Araştırmanın alt problemleri:

- Viyola çalgısında *scordatura* kullanım eşitleri nelerdir?
- Viyola çalgısında *scordatura* akort, icracılar açısından nasıl gerçekleştirilebilir?
- J.S.Bach Viyolonsel Süitleri Viyola Transkripsiyonu No.5 eserinin *scordatura* özellikleri nelerdir?
- W.A.Mozart Keman-Viyola ve Orkestra için Senfoni Konçertant, K364 eserinin viyola çalgısı için *scordatura* özellikleri nelerdir?
- Carl Stamitz Si bemol Majör Viyola Sonatı eserinin *scordatura* özellikleri nelerdir?
- J.A.Amon Viyola Konçertoları'nın *scordatura* özellikleri nelerdir?
- Richard Strauss Don Quixote Senfonik Şiiri eserinin viyola çalgısında yer alan *scordatura* özellikleri nelerdir?

Yöntem

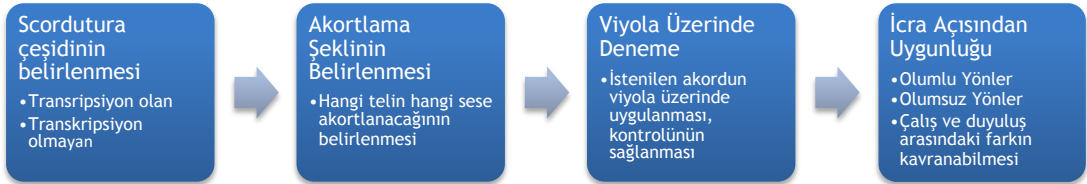
Araştırma Modeli

Araştırmanın modeli nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizidir. “Nitel araştırmanın temel özelliklerinden birisi, bir olayın ya da olgunun neden ve nasıl oluştuğuna ya da anlaşıldığına ilişkin açıklamalar ortaya koymaktır” (Yıldırım ve Şimşek,1999:372). Bu bağlamda, bestecilerin viyola çalgısında *scordatura*’nın kullanımına ilişkin olarak *scordatura*’nın özellikleri, çeşidi ve kullanımına yönelik olarak incelemeler yapılmıştır. *Scordatura* eserlerin doğrulamasının yapılması için farklı kaynaklara başvurulmuş, notalar arasındaki benzerlikler ve farklılıklar karşılaştırmalı analiz tekniği ile ele alınmıştır.

Dokümanlar

Akort sisteminin tarihsel gelişiminin, *scordatura*’nın yazım amaçlarının, olumlu-olumsuz özelliklerinin, viyola çalgısı için yazılan *scordatura* eserlerin özelliklerinin, *scordatura* akortlamanın viyola icracılarına sağladığı zorluk ve kolaylıkların incelendiği araştırmalara ve nota örneklerine erişim sağlanmıştır. Araştırma kapsamına alınacak dokümanların belirlenmesinde işe koşulan kriterler şunlardır:

- Nota örneklerinin edisyon seçimi
- Ulaşılan nota örneklerinde yer alan viyola için yazılmış *scordatura* şekli

Şekil 1. Araştırma sürecindeki işlemler

Bulgular

Günümüzde yaygın olarak kullanılmayan *scordatura*, özellikle viyola repertuarında az sayıda eserde yer almaktadır. Bu nedenle, tam olarak cevaplanamamış soruların varlığı, icracıların *scordatura* eserlere mesafeli yaklaşmasına sebep olmuştur. Araştırmada,

- Eserden esere farklılık gösteren *scordatura*’nın türünün belirlenmesi ve uygulama yöntemiyle viyola çalgısı üzerinde denenmesi

Bu kriterler doğrultusunda araştırma kapsamına alınan transkripsiyon *scordatura* türünde eserler; J.S.Bach viyolonsel süitleri viyola transkripsiyonu No.5 ve R.Strauss Don Quixote senfonik şiiri olarak belirlenmiştir. Transkripsiyon olmayan *scordatura* eserler kapsamına, C.Stamitz si bemol majör viyola sonatı, W.A.Mozart keman-viyola ve orkestra için senfoni konçertant-K364 ve J.A.Amon viyola konçertoları alınmıştır.

Veri Analizi

Araştırma kapsamına alınan dokümanlar, araştırmanın amaçları doğrultusunda nota incelemesine tabi tutulmuştur.

Prosedür

Araştırmada analizi yapılan eserlerin incelemesi şu süreçler ile yapılmıştır: *Scordatura* çeşidinin belirlenmesi, akortlamanın ne şekilde yapıldığının kontrol edilmesi, istenilen akordun viyolaya uygulanarak denenmesi, icra açısından uygunluğunun test edilmesi, çalıcı açısından olumlu ve olumsuz özelliklerin belirlenmesi, çalış ve duyuluş arasındaki farkın kavranabilmesi şeklindedir.

scordatura kullanımının entonasyona, tel geçişlerine ve parmak numaralarına etkileri viyola ile çalınarak çözümlenmiştir. Viyolada *scordatura* olarak yazılmış bir eserin, entonasyona olumsuz etkileri olduğu, parmak numarası ve tel geçişleri kapsamında ise icracıya oldukça yardım eden bir kullanım olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

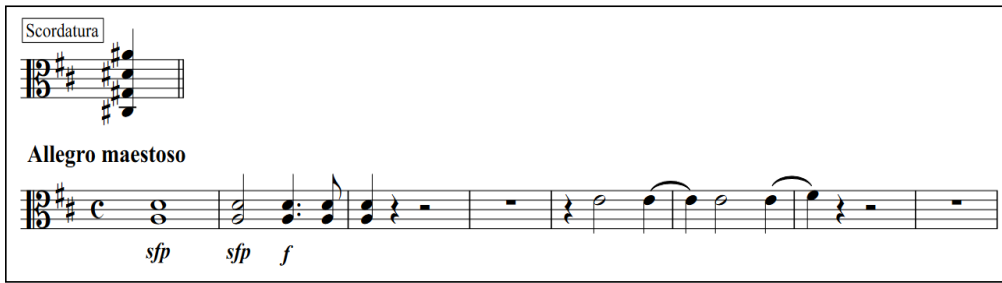
Viyola Çalgısında Scordatura Eserler ve Kullanım Çeşitleri

Viyolada *scordatura* yazımı nadir görülmüştür. Viyola için *scordatura* olarak yazılmış eserler Tablo 1 ve Tablo 2'de sunulmuştur. Eser sayısı çok fazla olmadığı gibi, erişim sağlanabilen nota sayısı daha da azdır. Tercih edildiğinde icra sırasında avantaj sağlayan bazı özellikler şu şekilde açıklanabilir:

- Zor pasajların rahat çalınabilmesini sağlaması³
- Bir veya birkaç telin gerilimini değiştirerek farklı ses rengi ve ton elde edilmesi
- Farklı enstrümanlar arasında balans sağlaması
- Çalınması imkansız olan armonik tınıları sağlaması⁴

- Çalgının ses parlaklığını attırması
- Var olandan daha bas bir ses elde edilmesi⁵

Chiang (2010)'a göre, viyola için yazılmış *Scordatura* eserler iki kategoride incelenebilir: İlki “transkripsiyon *scordatura*”dır. Bu *scordatura* yazımında tüm teller yarım ya da tam ses tizleştirilir. Bu sayede özellikle 18. ve 19 yüzyıllarda bestelenmiş viyola eserlerinin teknik açıdan rahat icra edilmesi ve çalgının rezonansında pozitif etki yaratmak söz konusu olmuştur (s.12). Tüm tellerin yarım ses tizleştirilmesi ile icra edilen W.A.Mozart'ın keman-viyola ve orkestra için bestelemiş olduğu Senfoni Konçertant eseri, bu *scordatura* yazımına örnek olarak verilebilir.

Figür 4. W.A.Mozart, keman, viyola ve orkestra için senfoni konçertant, transpoze *scordatura* örneği (web 3)

İkinci kullanım “transkripsiyon olmayan *scordatura*”dır (Chiang,2010). Bu *scordatura* yazımı belli bir kurala bağlı olmaksızın, bestecinin istemiş olduğu akortlama kullanılarak yapılan icraya dayanmaktadır. Richard Strauss'un *Don Quixote* isimli Senfonik Şiiri'nin viyola solo partisindeki akortlama, transkripsiyon olmayan *scordatura*'ya örnek olarak verilebilir. Bu eserde *scordatura* “H⁶-G-D-A” yani “Si,Sol,Re,La” olarak yazılmıştır. Bu da sadece en kalın tel olan

Do telinin yarım ses kalın akortlanması anlamına gelmektedir. Richard Strauss'un *Don Quixote* eserinin üçüncü varyasyonunda bulunan viyola *scordatura* Figür 5 örneğinde yer almaktadır. Kırmızı ile belirtilmiş kısımda “Do telini si'ye ayarlayın/akortlayın” ibaresi bulunmaktadır (Figür 5).

³ Büyük aralıkların küçülmesi, tel geçişlerinde kolaylıklar sağlaması, hızlı pasajlardaki pozisyon ve tel değişimlerinin mümkün olduğunca azalması gibi.

⁴ En önemli örneği Bach viyolonsel süiti No:5'de görülmektedir.

⁶ H harfi Almanca'da “si” notasını temsil etmektedir.

⁵ Büyük aralıkların küçülmesi, tel geçişlerinde kolaylıklar sağlaması, hızlı pasajlardaki pozisyon ve tel değişimlerinin mümkün olduğunca azalması gibi.

Figür 5. R.Strauss'un Don Quixote adlı eserinin viyola solo partisi *scordatura* örneği (web 4)

Viyola repertuarında yer alan erişim olarak şu şekilde sunulabilir: sağlanmış *scordatura* eser örnekleri tablo

Tablo 1. Viyola repertuarındaki transkripsiyon *scordatura* örnekleri (Riley, 1991:139-140)

Besteci Adı Eser Adı	Viyolada Yazıldığı Ton	Duyulduğu Ton	<i>Scordatura</i>
Johann B. Vanhal (1739-1813) Viyola Konçertosu (orijinali fagot için bestelenmiştir)	Mi Bemol Majör	Fa Majör	Bir tam ses ince akortlanır D-A-E-B
Carl Stamitz (1746-1801) Keman-Viyola ve Orkestra için Senfoni Konçertant	Re Majör	Mi bemol Majör	Yarım ton tiz akortlanır C#-G#-D#-A# ya da Db-Ab- Eb- Bb
Carl Stamitz Viyola Sonatı	La Majör	Si bemol Majör	Yarım ton tiz akortlanır C#-G#-D#-A#
W.A.Mozart (1756-1791) Keman-Viyola ve Orkestra için Senfoni Konçertant, K364	Re Majör	Mi bemol Majör	Yarım ton tiz akortlanır C#-G#-D#-A#
W.A.Mozart (1756-1791) Keman-Viyola ve Orkestra için Senfoni Konçertant, K320e	Sol Majör	La Majör	Bir tam ses ince akortlanır D-A-E-B
Georg Druschetsky (1745-1790) Viyola Konçertosu	Do Majör	Re Majör	Bir tam ses ince akortlanır D-A-E-B
Johann G.H. Voigt (1769-1811) Viyola Konçertosu	Si bemol Majör	Do Majör	Bir tam ses ince akortlanır D-A-E-B
Johann Matthias Sperger (1750-1812) Viyola Konçertosu	Re Majör	Mi bemol Majör	Yarım ton tiz akortlanır C#-G#-D#-A#
Johann Andreas Amon (1763-1825) Viyola Konçertosu Op.10	Sol Majör	La Majör	Bir tam ses ince akortlanır D-A-E-B
Johann Andreas Amon (1763-1825) 2.Viyola Konçertosu	Mi bemol Majör	Mi majör	Yarım ton tiz akortlanır C#-G#-D#-A#

Tablo 2. Viyola repertuarındaki transkripsiyon olmayan *scordatura* örnekleri

Besteci Adı	Eser Adı	<i>Scordatura</i>
Johann Sebastian Bach (1685-1750)	Viyola Süiti No:5 (orijinali viyolonsel için bestelenmiştir)	C-G-D-G
Richard Strauss (1864-1949)	Don Quixote Senfonik Şiir	H-G-D-A
Fernando Grillo (1945-2013)	"Der Seele Erdengang" Solo viyola	A- Bb-G-F#

Bu araştırmada viyola için *scordatura* olarak yazılmış ya da viyola ile *scordatura* olarak icra edilen eserlere örnekler sunulmuştur. İncelenecek eserler, farklı *scordatura* çeşitlerine örnek olması amacıyla tercih edilmiştir.

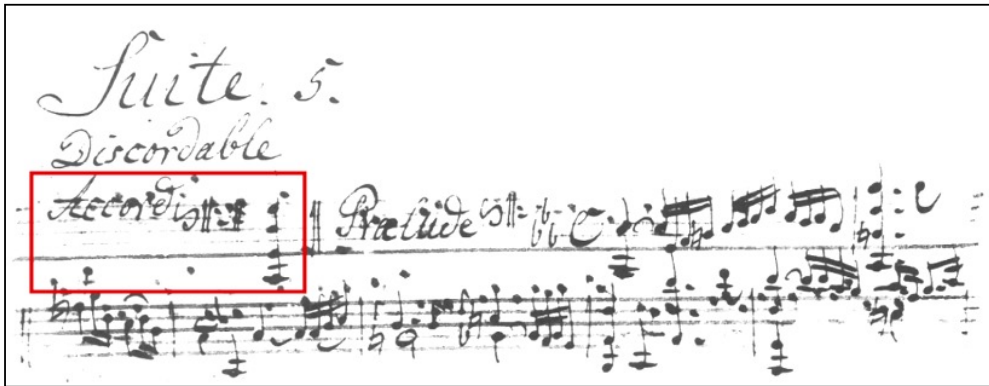
- J.S.Bach - Viyolonsel Sütleri (viyola transkripsiyonu), No:5
- W.A.Mozart - Keman ve viyola için Senfoni Konçertant
- C.Stamitz - Viyola Sonatı
- J.A.Amon - 1. ve 2.Viyola Konçertosu
- R.Strauss - Don Quixote Senfonik Şiiri

J.S.Bach Viyolonsel Sütleri Viyola Transkripsiyonu No.5

Köthen'de 1717-23 arasında Kapellmeister (orkestra yöneticisi) ve oda müziği direktörü olarak görev yapan Johann Sebastian Bach, yaşamının bu en mutlu yıllarında çok ünlü solo çalgı müziklerini, keman için sonat ve partitalarını, solo viyolonsel için sütlerini bestelemiştir.(...) viyolonselden başka keman ve viyola da gamba da çalan ünlü Christian Ferdinand Abel için viyolonsel sütlerini yazmıştır. Ancak bazı araştırmalar Bach'ın viyolonsel sütlerini Köthen orkestrasının

1737'ye kadar viyolonselcisi olan Christian Bernhard Linike (1673-1751) için bestelediğini öne sürer (Aktüze, 2004:123).

Toplam 6 süitten oluşan viyolonsel sütlerinden 5. süt *scordatura* olarak bestelenmiştir. J.S.Bach, akorttaki farklılığı orijinal el yazması notalarında belirtmiştir (Figür 6). J.S.Bach Viyolonsel Süiti No:5, orijinalinde viyolonsel için bestelenmiş, ancak viyola transkripsiyonunda da *scordatura* tercih edilmiştir. Bu örneğin tercih edilmesinin nedeni, orijinalde viyola için bestelenmemesine rağmen, bu şekilde icrasının oldukça sık görüldüğü bir eser olmasıdır. Bu eser "transkripsiyon olmayan *scordatura*"ya örnektir. Akortlama C-G-D-G (Do-Sol-Re-Sol) şeklindedir. Yani en ince tel olan "la" teli, bir tam ses kalınlaştırılarak "sol" notasına akortlanır. Diğer örnekler ile karşılaştırıldığında, icra anlamında daha kolay olduğu söylenebilir. Tek teldeki akort değişimi, icrada büyük ölçüde rahatlıklar sağlamaktadır. Ancak bu süt, hem viyola hem de viyolonsel ile normal akortlamayla da icra edilmektedir. Figür 7'de Amerikalı müzisyen Lucyanne Gordon tarafından transkripsiyonu yapılarak, normal akortlama ve *scordatura* olarak düzenlenmiş nota örneğinin bir kısmına yer verilmiştir.

Figür 6. J.S.Bach Viyolonsel Sütleri No:5 *scordatura* örneği (web 5)

Score
The a string of
the viola is tuned down
a M2 to a g.

Prelude from Cello Suite #5
discordable (*scordatura*)

Johann Sebastian Bach
Lucyenne M. Gordon

Adagio

Concert Pitch

Viola

CP

Vla.

CP

Vla.

CP

Vla.

CP

Vla.

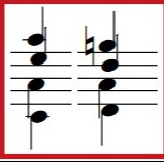
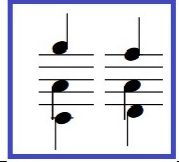

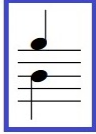
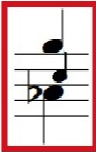
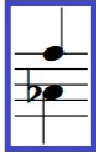

Figür 7. Lucyenne Georger Gordon tarafından düzenlenmiş Bach viyola süiti No:5, Prelude (web 6)

Figür 7’de yer alan *viola* kısmında yazılı olan notalar çalındığında, *concert pitch*⁷ kısmında yer alan notalar duyulmaktadır. Diğer bir deyişle; basılan/çalınan nota “si” iken duyulan nota “la”dır⁸. Bu çalış ve duyuluş 5.süit için geçerli olmaktadır. 5.süit *scordatura* olarak çalındığında, J.S.Bach’ın ortaya çıkarmak istediği tınların duyulması, normal akortlama ile basılması mümkün olmayan bazı notaların basılabilmesi

ve akorların çalınmasında kolaylık elde edilmesi sağlanabilir. *Scordatura*, “re” ve “la” teli arasındaki geçişlerin daha kolay yapılabilmesine ve pasajların daha akıcı çalınabilmesine yardımcı olmaktadır. Figür 8’de, normal akortlama ile çalınamayan ancak *scordatura* ile çalınması mümkün olan akorlara örnekler verimiştir:

⁷ Konser frekansı

⁸ İkinci ölçünün ilk akoru

Bölüm ve Ölçü Numarası	Scordatura (c-g-d-g) olarak çalındığı zaman duyulabilen ve Bach'ın yazdığı orijinal akorlar	Standart (c-g-d-a) akortta çalınabilen akorlar
Prelude 2.ölçü		
Prelude 16. ve 17.ölçü		
Allemande 24. ölçü		
Courante 15.ölçü		
Gavotte 1, 32.ölçü		

Figür 8. Viyolonsel Süiti No.5 Viyola Transkripsiyonu, scordatura ve standart akortlamadaki akor örnekleri

W.A.Mozart Keman-Viyola ve Orkestra için Senfoni Konçertant, K364

Aktüze (2007)'nin araştırmasına göre, Mozart, viyola repertuarı için büyük bir öneme sahip olan keman- viyola ve orkestra için (K364) Mi bemol Majör tonundaki Senfoni Konçertant eserini 1779 yılında bestelemiştir. Viyola solunun *scordatura* olarak yazıldığı ilk senfonik eser olarak bilinmektedir. Mozart'ın bu türde bestelemiş olduğu diğer eserlere kıyasla bu eser, derin bir tını ve yenilikçi atmosferiyle bir doruk noktası oluşturmuştur. Mozart, Senfoni Konçertant'ı bestelediği dönemde, viyolaya ayrı bir önem vermiştir. Haydn, K.Dittersdorf ve J.Wanhal ile Viyana'da oluşturdukları dörtdüde viyolacı olarak yer almıştır. Öyle ki, Senfoni Konçertant'ın ilk seslendirilişinde

viyolacı olarak yer aldığı sanılmaktadır. (s.1533-1534).

Bu eserde, viyolacı, tüm tellerini orkestranın akorduna göre yarım ton tiz olarak akortlamaktadır. Mozart, orkestra eşlikli olarak solo viyola partisi yazmanın zorluklarını aşmak için bu dâhice çözümü üretmiştir denilebilir. Bu nedenle viyola icracısı, eseri Re Majör tonunda çalmış olsa da, Mi bemol Majör tonunda duyulmuş olur. Başka bir şekilde açıklamak gerekirse, eserin orijinal tonu Mi bemol Majör tonundadır. Fakat viyola notası Re Majör olarak yazılmış ve çalgının yarım ton tiz akortlanması istenmiştir. Böylece Mi bemol Majör tonuna ulaşılmıştır. Bu kullanım "Viyola çalgısında scordatura eserler ve kullanım çeşitleri" bölümünde de

değindiği gibi, *transkripsiyon scordatura*'ya örnektir. Mozart'ın bu eseri *scordatura* olarak bestelemesinin nedeninin, viyolanın daha parlak-berrak bir seste duyulması ve orkestrada yer alan tutti viyolacılar arasında rahatlıkla duyulabilmesini sağlamak olduğu gözlenmektedir.

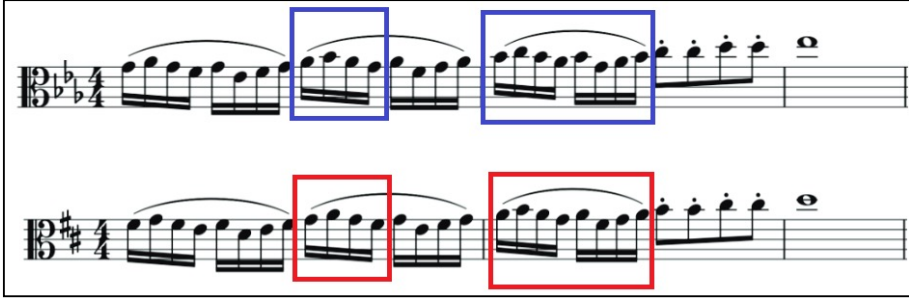
Figür 9'daki örnekte de görüldüğü gibi, *accorda un mezzo tono piu alto* (yarım ton tiz akortlanmış) olarak Re Majör tonunda yazılmış notanın icra edilmesi istenmiştir. Böylece keman-viyola ses dengesi sağlanmasının yanı sıra, viyola partisinin

kadansında bulunan onlu aralıklarda, parmak numaralarında, yay geçişlerinde ve tel değişimlerinde icra bakımından rahatlıklar mümkün olabilmektedir. Figür 10'da standart akortlama ile çalındığında karşılaşılan parmak-pozisyon ve tel değişimi zorluğuna bir örnek verilmiştir. Mavi ile belirtilen kısım, standart akortlama ile çalındığında karşılaşılan parmak ve tel değiştirme sorununa bir örneği temsil etmektedir. Kırmızı ile belirtilen kısım, *scordatura* olarak çalınmakta ve daha az tel değişimi gerektirmektedir.

Mozart, op. 104. **VIOLA PRINCIPALE.** *accorda un mezzo tono piu alto* 1

SINFONIA Concertante. All^o maestoso.

Figür 9. Mozart, Keman-Viyola ve Orkestra için Senfoni Konçertant, viyola partisinin ilk sayfası (Re Majör tonunda yazılmış *scordatura* örneği)

Figür 10.Mozart Senfoni Konçertant 1. bölüm 321-323 ölçüler arası, parmak-pozisyon ve tel değişimi örneği

Her ne kadar scordatura sistemi birçok açıdan kolaylar sağlasa da, kafa karışıklığına sebep olabilecek ton ve akort değişimi sorunsalı ancak yoğun bir çalışma sağlanarak aşılabilmektedir. Akort değişiminden dolayı entonasyonu sağlamak da kolay olmamaktadır. Bu eserde, viyola partisi birçok edisyon tarafından Mi bemol Majör tonunda yazılmıştır. Böylece yarım ton tiz akortlamaya ihtiyaç kalmamaktadır. Günümüzde genellikle Mi bemol Majör olarak çalınmakta, *scordatura* tercih edilmemektedir. Chiang (2010)'a göre, çoğu viyola icracısı bu eserdeki *scordatura*'yı tercih etmemektedir. *Scordatura*, dönemsal özelliklerin bir temsilcisi olarak kullanılmaktadır (s.23). Bu eseri *scordatura* olarak icra etmiş ünlü viyola virtüözlerinden bazıları, William Primrose, Pinchas Zukerman, Yuri Bashmet ve birinci bölüme yeni kadans da yazmış olan Lionel Tertis'dir.

Carl Stamitz Si bemol Majör Viyola Sonatı

Carl Stamitz (1745-1801), Klasik Dönem viyola repertuarına önemli ölçüde katkılar sağlamış Alman bestecidir. Keman ve viyola için düetler, keman-viyola ve orkestra için senfoni konçertantlar, viyola konçertoları ve viyola sonatları bestelemiştir. Keman ve viyola için Senfoni Konçertant No:20 eseri de *scordatura* olarak yazılmıştır. Keman ve viyola yarım ton tiz akortlanır. Araştırma sonucunda, *scordatura* nota örneklerine erişim sağlanamamıştır. Viyola Sonatı'nda kullandığı *scordatura* yazımında çalgı yarım ton tiz akortlanmakta⁹ ve örnekte yazıldığı gibi çalınmaktadır. Böylece La Majör

tonunda yazılan eser Si bemol Majör olarak duyulmaktadır.

Riley (1991)'in araştırmasına göre, viyolacı Dr. Ann Woodward ve piyanist Phyllis Rappoport, 1985 yılında, 13. Uluslararası Viyola Kongresi'nde C.Stamitz'in viyola sonatını icra etmişlerdir. Basılı konser programında Carl Stamitz'in Viyola Obbligato ve Fortepiano için Sonat'ını farklı bir yorum ile çalacaklarını belirtmişlerdir. Programa, eserin piyanodan yarım ton tiz akortlanmış barok viyola ve Johann Jacob Konicke tarafından yapılmış 1796-Viyana fortepiyano ile icra edileceği notunu eklemişlerdir. Dönem enstrümanları ile icra edilen eşsiz bir ses dengesi ve yorum ortaya çıkmıştır (s.143).

⁹ Figür 11'de kırmızı ile belirtilmiştir.

S O N A T A
Pour le
CLAVECIN ou PIANO FORTE
Avec un ALTO VIOLA obligé
Composée Par
C. STAMITZ.
À LA HAYE chez B. HUMMEL ET FILS.
*NB: il faut accorder l'Alto Viola un
demi ton plus haut que le Clavecin.*

V I O L A O B L I G A T O
SONATA
Allegro

Figür 11. C. Stamitz Viyola Sonatı *scordatura* örneği, (Akortlama: C#,G#,D#,A# ya da D \flat A \flat E \flat B \flat) (web 7)

Diğer *scordatura* örneklerinde olduğu gibi akort değişimi bu eserde de kolaylıklar sağlamıştır. Eserin daha kolay icra edilmesini sağlayan nota yazımı araştırmalarında, eserin ünlü viyola virtüözü William Primrose tarafından düzenlenmiş edisyonuna ulaşılmıştır. Edisyon, standart akortlamada ve Si bemol Majör tonunda yazılmıştır (Figür 12).

Eser *scordatura* olarak çalındığında teknik olarak kolaylıklar sağlamaktadır. Örneğin; standart akort ile çalındığında, 12. ölçüde yer alan onaltılık pasaj için pozisyon

geçmek gerekirken (mavi ile belirtilmiştir), *scordatura* olarak çalındığında, pozisyon geçmeden çalınabilmektedir (Figür 13'de kırmızı ile belirtilmiştir). Bu örnek, eserde kullanılan *scordatura*'nın sol el tekniğine sağlamış olduğu kolaylıklardandır. Figür 14'de yer alan kırmızı-yeşil ve mavi renkler kullanılarak belirtilmiş pasajlarda *scordatura* ve standart akortta yazılmış iki farklı nota örneği arasındaki tel değişimleri farklılıkları gösterilmiştir. Scordatura olarak çalındığında, pozisyon geçişlerine gerek kalmadığı için tel değişimlerine de ihtiyaç kalmamaktadır.

Edited by WILLIAM PRIMROSE

CARL STAMITZ
(1745-1801)

Allegro

Figür 12. Stamitz Viyola Sonatı, William Primrose tarafından düzenlenen standart akortlama ile yazılmış örnek

Figür 13. Standart akortlama (üst) ve scordatura'nın (alt) sol el pozisyonu üzerindeki farklılıkları

Figür 14. Standart akortlama (üst) ve scordatura'nın (alt) tel değişimi üzerindeki farklılıkları (aynı pasajlar renklerle eşleştirilmiştir)

J. A. Amon Viyola Konçertoları

Alman besteci ve viyolacı J.A.Amon, senfoniler, duo, trio, quartet vb. oda müziği eserleri, kantatlar, operetler, sonatlar bestelemiş olmasına rağmen az bilinen bir bestecedir. İki adet viyola konçertosu bestelemiştir. Bu iki eser de *scordatura* olarak yazılmıştır. "IMSLP" nota erişim platformundan sadece J.A.Amon 1.Viyola Konçertosu'nun nota erişimi sağlanmıştır. Editör Alan Bonds'un nota üzerindeki notlarında şu bilgilere yer verilmiştir:

1930'lardaki büyük buhran zamanında New York City kütüphanesinde görevli viyolacı Sydney Beck tarafından, bir kısmı müzikolog

olan kişiler aracılığıyla, el yazması notalar (manuskript) düzenlenmiştir. Carl Stamitz Re Majör Viyola Konçertosu, Alexander Rolla Re bemol Majör Viyola Konçertosu ve J.A.Amon'un 1. Viyola Konçertosu viyola repertuarına kazandırılmıştır. Tüm bu notalar düzenlenirken el yazması materyallere olabildiğince sadık kalındığından bahsedilmiştir. Amon'un viyola konçertosunun el yazması notası pek çok açıdan takdir edilesi biçimdedir. Kaligrafisi çok başarılıdır. Ancak bu konçertonun solo viyola partisinin *scordatura* yazılmış olması nedeniyle, partiyi düzenlemek diğer eserler kadar kolay olmamıştır (Bonds (t.y):2).

Viyola partisinin *scordatura* olması, el yazması notaları düzenleyen editörler tarafından problematik bulunmuştur. La Majör tonunda yazılmış orkestra partisini Sol Majör tonunda yazarak bu problemi çözmeyi düşünmüşlerdir. Ancak bu çözüm önerisi beraberinde başka problemleri getirmiştir. Kontrbas partisini Sol Majör tonunda çalabilmek için 5 telli çalgı kullanımı gerekli olmuştur. Korno partisinin transpozisini gerçekleştirememeleri gibi sorunlarla da karşılaşmıştır. Aynı zamanda, Library of Congress'de bulunan el yazması notaların üzerinde farklı kalemler ile alınmış bazı notlar göze çarpmıştır. Bu notları kimin yazdığı bilinmemekle beraber, el yazması notaların temize çekilmesi sırasında da dikkate alınmamıştır.

Scordatura yazılmış viyola solunun problemleri bir durum yarattığı düşüncesiyle üç farklı seçenek oluşmuştur:

- Viyola solo: *Scordatura* (Sol Majör)-Orkestra partisini: Standart Akort (La Majör)
- Viyola solo: Standart Akort (Sol Majör)-Orkestra partisini: Standart Akort (Sol Majör)

- Viyola solo: Standart Akort (La Majör)-Orkestra partisini: Standart Akort (La Majör)

Bu bilgiler ışığında sağlanan araştırma sonucunda 1.Viyola Konçertosunun günümüzde farklı edisyonlarının olduğu bilgisine erişilmiştir. Müzikolog Dr. Louise Goldberg ve viyola araştırmacısı Dr. Wolfgang Sawodny edisyonlarında orkestra partisini transpoze edilmiştir (Sol Majör). Solo viyola partisini ise *scordatura* olarak çalınmamaktadır. Ancak viyola icracısı ve besteci Rosemary Glyde'in edisyonunda viyola partisini *scordatura* olarak (Sol Majör), orkestra partisini orijinal halinde (La Majör) yazılmıştır (Figür 15-16). Figür 15 ve Figür 16'da verilen nota örnekleri, farklı tonda çalınmasına rağmen akortlama nedeniyle aynı tonda duyulmaktadır. Figür 15, viyola solunun ilk 6 ölçüsünden oluşmakta, tüm teller bir tam ses ince akortlanarak çalınmaktadır. Figür 16, birinci keman tutti partisini ilk altı ölçüsünden oluşmaktadır. Standart akortlama ile çalınmaktadır.

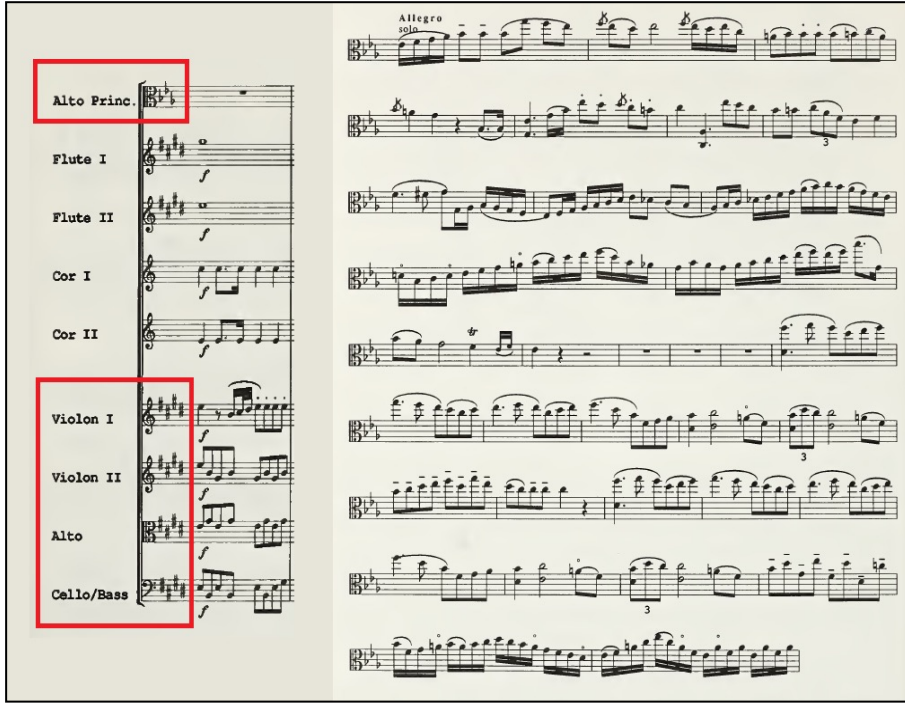
Figür 15. J. A.Amon'un Op.10 viyola konçertosunun viyola partisini (web 8)

Figür 16. J. A.Amon'un Op.10 viyola konçertosunun birinci keman partisini

Amon'un 2. Viyola konçertosunun basımına ve viyola partisine erişim sağlanamamıştır. Sadece orkestra partisini yer aldığı küçük bir bölüme ve 58. ölçüde başlayan viyola solunun ilk sayfasına erişim sağlanmıştır. Figür 17'de orkestra partisini Mi Majör olarak, viyola solo ise Mi bemol Majör olarak

yazılmıştır. Bu durumda viyola C#-G#-D#-A# (do diyez-sol diyez-re diyez- la diyez) olarak yarım ses ince akortlanmaktadır.

Figür 17. Amon'un basılmamış olan 2. Viyola konçertosu'nun orkestra partiyonundan scordatura örneği ve viyola solo notası (Riley, 1991:141-142)

Richard Strauss Don Quixote Senfonik Şiiri

Richard Strauss, operaları ve senfonik şiirleri ile tanınan geç-romantik dönem Alman bestecidir. "Programlı müzikte gerçeklik kavramını geliştirerek müziğin sınırlarını genişleten, "Tone Poem-Senfonik Şiir" in ustası Richard Strauss'un 1897 de Cervantes'in "Don Quixote" adlı ünlü romanından uyarladığı "Don Quixote - Phantastische Variationen Über ein Thema Ritterlichen Charakters" bestecinin senfonik şiirleri içerisinde "çeşitleme" biçimini kullandığı tek eserdir. Bu eserde kitabın başkahramanı Don Kişot solo çello ile yaveri Sanço Panza ise çoğunlukla solo viyola ile betimlenmiştir (Başegmezler, 2018:1).

Don Quixote Senfonik Şiiri, 10 varyasyondan oluşan, yaklaşık icrası 50 dakika süren, viyolanın orkestra içerisinde solo olarak yer aldığı repertuar için çok önemli yere sahip olan bir eserdir. Don Quixote (viyolonsel solo) ve Sanço Panza'nın (viyola solo) karşılıklı konuşmalarını betimleyen bir müzikten

bahsetmek mümkündür. Viyola solunun yanında, önemli viyola grup sololarının da bulunduğu bu eserde, viyola solo için scordatura yazılmış bölüm 3. varyasyonda başlamaktadır. üçüncü varyasyondan önce do telini yarım ton kalına (si'ye) akortlamak¹⁰ için yeterli zaman bulunmaktadır. Ancak scordatura kısım 16 ölçü uzunluğundadır. Solo viyolacının, standart akortlamaya dönmesi için altı ölçülük bir zaman tanınmıştır (Figür 20). Bu akort değişimini kısa sürede tamamlayamayan, enstrümanı buna uygun olmayan icracılar, sahneye farklı akortlanmış iki viyola ile de çıkabilmektedir.

Bu eserde yer alan scordatura yazımı¹² viyolanın kullanılan akort sisteminde bulunmayan bir sesin yazılmış olmasından dolayı tercihe bağlı değildir. Besteci, kalın "si" sesinin eserde yer almasını istediği için akortlamada değişiklik yapmıştır. Seste yeni bir renk arayışı ve armonik çeşitlilik

¹⁰ Notada c saite nach h herunterstimmen olarak belirtilmiştir.

¹¹ Nota örneğinde früheres zeitmass olarak belirtilmiştir.

¹² Transkripsiyon olmayan scordatura

yaratma isteği bu *scordatura* yazımının nedenleri arasında sayılabilmektedir. Ancak, eserin orkestra içerisinde çalınmaması, akortlamadaki zorluk ve parmak numaralarındaki alışkanlığın değiştirilmesinin söz konusu olması nedeniyle bazı çözümler üretilmiştir. Örneğin akortlamayı değiştirmeksizin, si yerine re bemol çalınması (Figür 18) ve parmak numarası karışıklığı olamaması için *scordatura* pasajın çalındığı

şekilde yazılması (Figür 19) gibi örnekler mevcuttur.

Eserdeki *scordatura* yazımı, diğer tellerin akortlamasında farklılık olmaması nedeniyle başlangıçta zor çalınabilir. Ancak solonun çok uzun olmaması, *scordatura*'nın yazıldığı telde çok fazla pasajın yer almaması ve genellikle aynı melodik yapının kullanılması nedeniyle çalışma sonucunda rahat çalınabilmektedir.

26 C Saite nach h herunterstimmen
Solo
mf

Figür 18. Standart akortlamada “si” yerine “re bemol” çalınması

26 C Saite nach h herunterstimmen
Solo
mf
Sul.B
Sul.G
0

Figür 19. *Scordatura* akortlama ile standart akorttaki parmak numaraları ile çalınması

Viyola çalgısında farklı akortlama sistemi olarak Scordatura'nın incelenmesi

Var. III
Mässiges Zeitmass
pizz. arco

C Saite nach h herunterstimmen

Solo-Viol. 26 Solo Die Uebrigen

26 Solo Die Uebrigen

27

28 Früheres Zeitmass

29 etwas drängend

lebhaft

ff pizz.

Edition Peters

2886

Figür 20. R.Strauss Don Quixote, III.Varyasyon, viyola scordatura

Sonuç ve Tartışma

Yirmibirinci yüzyılda kullanılan standart akortlamaya yüzyıllar boyu süren bir gelişim süreci sonucunda ulaşılmıştır. Bu sürecin, kendi içerisinde en kullanışlı olan sisteme erişebilmenin hedefiyle ilerlediği gözlemlenmiştir. Lut, lavta gibi telli çalgıların ve yaylı çalgıların atası olarak bilinen viyol ailesinin akortlama sistemlerinin paralel olarak geliştiği görülmektedir. Makalede bahsedilen Hans Gerle'nin yazmış olduğu kitaplar, bu çalgıların akortlama sistemlerini tek bir kaynaktan toplamıştır. Bu durum, her ne kadar lavta ve lut telli, viyol ailesi ise yay ile çalınan çalgılar olsa da, akort sistemlerinin tek bir *tablature* üzerinde gösterilebilir derecede benzerlik gösterdiğine işaret etmektedir. Kalender ve Barış (2022)'in "Tamperemanın tarihçesine kısa bir bakış" adlı makalesi ve Şenel (2021)'in "Müzikte mükemmelin göreceliği: akort sistemlerinin evrimi ve eşit tampere sistemin yükselişi" adlı makalesi akort sisteminin tarihsel gelişim sürecine yönelik önemli kaynaklardır. Ancak araştırmalar, akort sisteminin tarihçesini detaylı ele almakla beraber *scordatura* özelinde detaylı bir bilgi içermemektedir. Akordun tarihsel gelişimi, *scordatura*'nın terim olarak var olmasını destekleyici niteliktedir. Her ne kadar akortlama sisteminin standart hale gelmesinden sonra ortaya çıkmış bir terim olsa da, *scordatura*, "iyi bir sesi kolaylıkla elde etme" hedefi ile akortlama sisteminin tarihsel süreciyle benzerlik içindedir.

Scordatura ilk olarak standart akordun var olduğu 17.yy'da keman repertuarında görülmüştür. Keman repertuarındaki *scordatura*'yı ele alan Kurt (1977)'a ait "The importance of scordatura in the mystery sonatas of Heinrich Biber" adlı yüksek lisans tezi, Russell (1938)'in *The Violin "Scordatura"* adlı kitabı ve Coşgun (2017)'un "Heinrich Ignaz Franz von Biber'in Rosary Sonatları'nın keman edebiyatındaki yeri" adlı yüksek lisans tezi, alana katkı sağlamış kaynaklar olarak nitelendirilmektedir. Kır (2022)'in "Viol ailesinin tarihsel süreçteki akort sistemleri, viyolonselde *scordatura* kullanımı

ve 20. yüzyılda *scordatura* kullanılan solo viyolonsel eserlerinin incelenmesi" adlı yüksek lisans tezi ise, viyolonsel özelinde *scordatura* kullanımını detaylı olarak ele alarak viyolonsel icracıları için önemli bir kaynak oluşturmuştur.

Yaylı çalgılarda en fazla keman repertuarında karşılaşılan *scordatura* eserlerin aksine, viyola repertuarının oldukça sınırlı olduğu gözlemlenmiştir. Paralel olarak viyola için *scordatura* eserleri ele alan kaynaklar da oldukça sınırlıdır. Bu durum, eserlerin icra edilme sıklığının da düşük olmasına etki etmektedir. Viyola için yazılmış *scordatura* eserler ile ilgili kaynaklar arasında en detaylı çalışmaların Chiang (2010)'a ait "A historical technique from a modern perspective: the transcription scordatura in Mozart's sinfonia concertante for violin, viola and orchestra in e-flat major, k. 364." adlı doktora tezi ve Riley (1991)'e ait "The history of the viola II" adlı kitabın olduğu sonucuna varılmıştır. *Scordatura* kullanımı ile ilgili bazı soruların cevaplanmasına ve *scordatura* yazılma nedenleri ile ilgili eksik bilgilerin tamamlanabilmesine yönelik bir araştırma gerçekleştirilmiştir.

Eserlerin iki farklı kategoride incelendiği bilgisine yer verilmiştir. Bu sayede, viyola icracıları, *scordatura* bir eser icra edeceklerinde, öncelikle hangi tür *scordatura* çalacaklarını anlamaya yönelebileceklerdir. İkinci bir nokta, akortlamanın ne şekilde yazıldığı ve ne şekilde duyulacağı konusudur. Bazı örnekler sunularak pekiştirilmesine yönelik bir çalışma gerçekleştirilmiştir. Çalışmada, viyolada *scordatura* kullanımının icracı açısından olumlu ve olumsuz olarak değerlendirilebilecek özellikleri ele alınmıştır. Parmak numaralarının ve tel değişimlerinin eser icrasında kolaylıklar sunduğu gözlemlenmiş, iyi entonasyonun ise zor sağlandığı tespit edilmiştir. Viyola için *scordatura* yazılmış eserler içerisinde, günümüzde en çok seslendirilen ve en çok bilinen eser Mozart'ın keman-viyola ve orkestra için bestelemiş olduğu Senfoni Konçertant eseri olduğu sonucuna

ulaşmıştır. Ancak gerek *scordatura* çalmanın getirdiği zorluklar gerekse istenilen bilgilere ulaşmada yaşanan güçlükler nedeniyle standart akortlama ile icra edilen bir eser olarak repertuvardaki yerini almıştır.

Makalede yer verilmiş diğer *scordatura* eserlerin bazılarının *scordatura* olarak yazılmış nota erişimi bile bulunmamaktadır. Bu durum, *scordatura* çalmaya karşı gelişen mesafenin bir göstergesi olarak değerlendirilmiştir. Birçok edisyon tarafından yayınlanmış olan notalar içerisinde en kolay erişim, Mozart-Senfoni Konçertant, Bach-Viyola Süiti No:5 ve Strauss-Don Quixote eserlerine sağlanmıştır. Diğer bestecilere kıyasla isimlerini daha çok duyduğumuz besteciler olmalarının bunda etkisi yadsınamazdır. Aynı zamanda, eserlerin *scordatura* olarak icra edilmesi sırasında yaşanan zorlukların en az olduğu eserlerdir. Başka bir deyişle, *scordatura* olarak çalındığında avantajlarını dezavantajlarından daha fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum bestecilerin *scordatura* konusundaki ustalığına işaret etmektedir. Araştırılan diğer *scordatura* eserlerin notalarına erişimin ya çok zor ya da hiç sağlanamamış olması, eserler hakkında *scordatura* bilgisine ulaşmada da aynı şekilde seyretmiştir. Sınırlı sayıdaki kaynaktan erişim sağlanan eserlerin bilgilerinin sunulması, icracıların *scordatura* üzerine gerçekleştireceği yeni araştırmalara fayda sağlayacaktır.

Öneriler

İlerideki Araştırmalara Yönelik Öneriler

- Bu çalışmada, ulaşılabilen beş bestecinin viyola için *scordatura* eserleri belirlenmiştir. İleride viyola çalgısı için yazılmış diğer *scardatura* eserlere yönelik çalışmaların artırılması önerilir.
- İncelenen *scordatura* örneklerinin olumlu olumsuz yönlerine ilişkin olarak deneysel çalışmalar yapılabilir.
- Yaylı çalgılar için yazılan *scordatura* eserlerin sayısal olarak verileri analiz edilerek karşılaştırılabilir.

İracılara Yönelik Öneriler

- *Scordatura* bir eser çalışmak isteyen icracılara;
- Eserin hangi tür *scordatura* olduğu hakkında fikir sahibi olmaları,
- Eser ile ilgili detaylı bir araştırma yapmaları
- Nota erişiminde iyi bir edisyon tercih etmeleri,
- Edisyonlar arasındaki farklılıkları kontrol etmeleri,
- Dünyaca ünlü virtüözlerin kayıtlarını referans almaları,
- Akortlama ile ilgili bilgileri doğru kaynaklardan edinmeleri,
- Akordun farklı yapılması nedeniyle çabuk bozulması söz konusu olduğundan sık kontrol sağlamaları,
- Kafa karışıklığını gidermek için nota üzerinde yer alan parmak numaralarının normal akortlamada çalışmamaları,
- Yavaş ve ses kontrolü yaparak çalışmaları, önerilebilir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma, yaylı çalgılardaki akort sisteminin tarihsel gelişim süreci, *scordatura*'nın olumlu/olumsuz özellikleri, viyola çalgısı için *scordatura* olarak yazılmış; J.S.Bach-Viyolonsel Süitleri (viyola transkripsiyonu) No:5, W.A.Mozart- Keman ve Viyola için Senfoni Konçertant, C.Stamitz- Viyola Sonatı, J.A.Amon- 1. ve 2.Viyola Konçertosu ve R.Strauss- Don Quixote Senfonik Şiiri eserleri ile sınırlandırılmıştır.

Bilgilendirme

Araştırmada çıkar çatışması yoktur. Herhangi bir fon ve proje kullanılmamıştır. Araştırma, etik kurul izni gerektirmemektedir.

Kaynaklar

- Aktüze, İ. (2004). *Müziği okumak*, Cilt 1, Pan Yayıncılık
- Aktüze, İ. (2007). *Müziği okumak*, Cilt 4, (2.basım), Pan Yayıncılık
- Başğmezler, A. (2018). Richard Strauss “Don Kişot - şövalyece karakterli bir tema üzerine gerçeküstü çeşitlemeler” ve solo viyola partisi’nin bir icracı bakışıyla incelenmesi. *Sahne ve Müzik*, (7) , 1-14.
- Benson, D. (2008). *Music: a mathematical offering*, Cambridge University Press.
- Bonds, A. (Ed.).(t.y.). *Johann Andreas Amon Concerto For Viola & Orchestra*, Arcodoro Publications, https://vmirror.imslp.org/files/imglnks/usimg/1/15/IMSLP427930-PMLP234801-Amon_Viola_Concerto_solo_part_.pdf
- Byrd, D. (2009). Written vs. sounding pitch. *Notes*, 66 (1). 36-51.
- Chiang, C. (2010). *A historical technique from a modern perspective:the transcription scordatura in Mozart’s sinfonia concertante for violin, viola and orchestra in e-flat major, k. 364*. Doktora Tezi. University Of Cincinnati, Cincinnati.
- Coşgun, G. (2017). *Heinrich İgnaz Franz von Biber’in rosary sonatları’nın keman edebiyatındaki yeri*. Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, İstanbul.
- Filmer, A. (2011). Building a framework for scordatura: new possibilities for the viola and beyond. *String Praxis*, 1(1), 21-33.
- Hu, B. (2019). *An exploration into the use of scordatura tuning to perform J. S. Bach’s Partita Bwv 1004 on the guitar*. Doktora Tezi, The University of Arizona, Tuscon.
- Kalender, C. & Akgül Barış, D. (2022). Tamperemanın tarihçesine kısa bir bakış. *Sanat ve Tasarım Dergisi*, 12 (1) , 331-346.
- Kır, A. (2022). *Viol ailesinin tarihsel süreçteki akort sistemleri, viyolonselde scordatura kullanımı ve 20. yüzyılda scordatura kullanılan solo viyolonsel eserlerinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Kurt, A. G. (1977). *The importance of scordatura in the mystery sonatas of Heinrich Biber*. Yüksek Lisans Tezi, Texas Tech University, U.S.
- Matsutani, A. (2023). Measurement of frequency characteristics under various tuning conditions in violin performances, *Acoustical Science and Technology* 44 (3). 302-308.
- Menuhin, Y., Primrose, W. ve Stevens, D. (1976). *Violin & Viola*, Schirmer Books, New York.
- Morrow, M. (1974). 16th century ensemble viol music. *Early Music*, 2(3), 160-163.
- Reiter, W. S. (2020). *The baroque violin and viola, Volume 1, LSC Communications*. United States.
- Riley, M. W. (1991). *The history of the viola II, Braun-Brumfield*, Ann Arbor, Michigan, U.S.A.
- Russell, T. (1938). The Violin “Scordatura”. *The Musical Quarterly*, 24(1), 84-96.
- Say, A. (2005). *Müzik sözlüğü*. Müzik Ansiklopedisi Yayınları, Ankara.
- Stowell, R. (2003). *The early violin and viola: a practical guide*. Cambridge University Press, U.S.A.
- Şenel, O. (2021). Müzikte mükemmelin göreceliği: akort sistemlerinin evrimi ve eşit tampere sistemin yükselişi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 14 (76), 353-369.
- Tarvin, R. (1976). *History of the violin scordatura*. Sanatta Yeterlik Tezi, North Texas State University, U.S.
- Yıldırım A., Şimşek H. (1999). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (9. genişletilmiş baskı), Seçkin Yayıncılık.

Web Kaynakları

web 1. https://vmirror.imslp.org/files/imglnks/usimg/8/8f/IMSLP501968-PMLP813134-gerle_musica_teusch_PPN772414130.pdf

web 2. https://vmirror.imslp.org/files/imglnks/usimg/c/ca/IMSLP502292-PMLP604999-agricola_musica_instrumentalis_PPN898236940.pdf

web 3. <https://americanviolasociety.org/wp-content/uploads/2022/05/Mozart-Sinfonia-Concertante-Scordatura.pdf>

web 4. <https://s9.imslp.org/files/imglnks/usimg/1/17/IMSLP52204-PMLP04977-StraussR-Op35.Viola.pdf>

web 5. https://vmirror.imslp.org/files/imglnks/usimg/1/10/IMSLP75796-PMLP04291-Bach_-_Cello_Suites_source_D.pdf

web 6. <https://www.musicsheets.org/bach-prelude-from-cello-suite-no-5-for-violascordatura/>

web 7. https://vmirror.imslp.org/files/imglnks/usimg/9/9e/IMSLP439458-PMLP173781-Stamitz_va_son_ed.pdf (Erişim Tarihi: 16.08.2023)

web 8. https://vmirror.imslp.org/files/imglnks/usimg/1/15/IMSLP427930-PMLP234801-Amon_Viola_Concerto_solo_part_.pdf (Erişim Tarihi 01.09.2023)

Investigation of scordatura as a different tuning system in viola instrument

Extended Abstract

The tuning system used today has reached a certain standard in string instruments by evolving with the different tuning systems that the viol family has historically undergone. Due to the incomplete development of instrument forms, the tuning system has constantly changed in order to provide comfort in playing and to perform in harmony with the tone of the works. This evolution process has also had an indirect effect on the emergence of the scordatura. Scordatura is a preferred usage in order to perform the pieces more comfortably in many aspects. It has common points with the historical development of tuning, and although they are analyzed under different headings, it is seen that they interact in a cause-and-effect relationship. The research was designed to contribute to the field by presenting a detailed examination of viola works written in scordatura. In the research, the notes of the scordatura works were scanned, and it was determined that there are few scordatura works for the viola instrument. Detailed research was carried out on the scordatura works identified, and it was observed that access was quite limited. In the literature review carried out in this context, the situation followed a parallel course, and no research has been found that collects scordatura Works written specifically for the viola instrument under a single source. In this context, the most important point of the research was to create a source about the viola works written in Scordatura and to clarify some unclear details in order to provide convenience during performance. In the research, answers were sought to the problems of how a work written in scordatura for viola will be performed, with which tuning, and for what reasons the works selected for examination were written as scordatura. The research model is document analysis, one of the qualitative research methods. In this context, viola scores written in scordatura were accessed. Note editions were checked by scordatura tuning on the viola. All works written in scordatura for viola were searched, and all compositions, including the works whose notes could not be found, were presented in a list by including scordatura information. J.S. Bach- Cello Suites (viola transcription) No. 5, W.A. Mozart- Symphony Concertant for violin and viola, C. Stamitz- Viola Sonata, J.A. Amon- 1st and 2nd Viola Concerto, and R. Strauss- Don Quixote Symphonic Poem were analyzed. The selected pieces were analyzed in detail. The type of scordatura in the piece, its positive and negative effects on the performer were analyzed by making note comparisons. All the determined features were checked by playing on the viola and analyzed by making comparisons on notes with and without scordatura. As a result of the analysis, it was found that scordatura provides many technical conveniences to the performer, and when it is evaluated from the perspective of finger numbers and string transitions, it has a positive effect on the performance. However, it was found that it causes confusion due to the differences between playing and hearing and intonation difficulties. For this reason, it was concluded that it is a less preferred usage. In the article, suggestions are given for studies towards the easy performance of the works written as scordatura for viola. A resource that string instrument performers can benefit from is presented. In this context, it is suggested that the performers should obtain detailed information before starting to work on a scordatura piece, perform from a good edition, and work slowly and with control the sound. In future research, the numerical data of scordatura works written for string instruments can be analyzed and compared.

Keywords

scordatura, transcription, tuning system, viola, viola repertoire

Yazarın Biyografisi

Cansu Yılmaz 1990 yılında Eskişehir'de doğdu. Müzik eğitimine 2001 yılında Eskişehir Anadolu Üniversitesi Devlet Konservatuvarı viyola sanat dalında Okutman Neslihan Aydınmakina ile başladı. 2006 yılında, Şef Rengim Gökmen yönetimindeki Doğu Çocuk Senfoni Orkestrası'nı kazandı. Bu orkestra ile birçok yurtiçi konseri verdi.

2008 yılında Şef Cem Mansur yönetimindeki Türkiye Ulusal Gençlik Filarmoni Orkestrası'nı kazandı. Bu orkestrada viyola grup şefi ve viyola grup üyesi olarak birçok ulusal - uluslararası festival ve konserlerde yer aldı. 2008 yılında Jungenç Filarmoni Orkestrası'nın sınavını kazandı. Bu orkestrada viyola grup şefi olarak uluslararası Young Euro Classic festivalinde konser verdi. 2008 yılında Moskova Tchaikovsky Konservatuvarında Prof. Alexander Bobrovski ile çalışma yaptı. 2008 yılında Marmaris Oda Orkestrası'nda görev almıştır. 2010 yılında Erasmus sınavını kazanarak Fontys Conservatorium, Tilburg/ Hollanda'ya kabul edildi. Lisans eğitimi sürerken Tilburg'da Fontys Conservatorium'a ve Rotterdam'da Codarts Conservatorium'a master öğrencisi olarak iyi dereceyle kabul edildi. 2011 yılında Türkiye'ye dönerek Anadolu Üniversitesi Devlet Konservatuvarından okul birincisi olarak mezun oldu. 2011 yılında Şef Cem Mansur'un davetiyle Türk-Alman Oda Orkestrası'nın viyola grup şefliğini yaparak uluslararası konserlerde yer aldı. Aynı yıl, Cem Mansur yönetimindeki Türkiye Gençlik Filarmoni Orkestrası'nın viyola grubunda yer alarak Almanya ve Avusturya'da gerçekleşen uluslararası festivallerde konserler verdi. 2011 yılında İstanbul Devlet Senfoni Orkestrası'nın takvime sınavını kazanarak konserler verdi.

2012 yılında yine Şef Cem Mansur'un davetiyle Türkiye Gençlik Filarmoni Oda Orkestrası ile Hollanda'da konser verdi. 2012 yılında Almanya'nın Düsseldorf şehrindeki Robert Schumann Hochschule'da master eğitimine kabul edildi. Burs arayışı olumsuz sonuçlanan Yılmaz, kazanmış olduğu okullarda master eğitimine başlayamadı. 2013 yılında Mersin Üniversitesi Devlet Konservatuvarında yüksek lisans eğitimine kabul edildi. 2014 yılında Araştırma Görevlisi olarak atandı. 2015 yılında Akdeniz Opera ve Bale Kulübü Derneği'nin MIP-AKOB Çocuk Müzik Akademisi Projesinde viyola eğitmeni olarak görev yaptı. 2015-2017 yılları arasında Kilikya Barok Oda Müziği Topluluğu'nda yer alarak konserler gerçekleştirdi. Aynı yıllar içerisinde Mersin Akademik Oda Orkestrası'nda viyola sanatçısı olarak birçok konser verdi. 2006-2015 yılları arasında katıldığı Masterclasslar'da Prof. Yuri Gandelsman, E.Emre Tamer, Ruth Phillips, Prof. Burcu Evren Yazıcı, Ellen Jewett, Prof. Siegfried Führlinger, Yrd. Doç. Tuba Özkan, Prof. Tatjana Masurenko, Prof. Betil Başeğmezer, Doç. Selim Giray, Doç. Orhan Ahıskal, Prof. Ulrich Eichenauer, Prof. Lucas David ile çalışma fırsatı elde etti. 2016-2022 yılları arasında Mersin Devlet Opera ve Balesi orkestra sanatçısı olarak görev yaptı. 2017 yılında yüksek lisans eğitimini başarı ile tamamladı. 2018 yılında Moskova Tchaikovsky Konservatuvarında Prof. İgor Naidin ile çalıştı. 2018 yılında Limak Filarmoni Orkestrası ile Türkiye turnesinde yer aldı. 2018 yılında Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü'nde Prof. Burcu Evren Yazıcı Sanatta Yeterlik eğitimine başladı. 2022 yılında Sanatta Yeterlik eğitimini başarı ile tamamladı. 2019 yılında şefliğini Gürer Aykal'ın yaptığı Yıldızlar Topluluğu'na konser için davet edildi. 2023 yılında, CRR Senfoni Orkestrası'nda görev aldı. 2022 yılından beri Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Devlet Konservatuvarında Dr. Öğretim Üyesi olarak görev yapmaktadır.

Kurum: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

Email: cansu.yilmaz@comu.edu.tr

ORCID: 0000-0009-3-3747-6718

Web Sitesi: <https://avesis.comu.edu.tr/cansu.yilmaz>